

Luxemburg, 26. juni 2007

PRESSEMELDING 05/2007

Dom i sak E-2/06 EFTAs overvåkningsorgan mot Kongeriket Norge

Visse vilkår for erverv av rettigheter til vannfall for energiproduksjon uforenlige med EØS-avtalen

I dom avsagt i dag har EFTA-domstolen slått fast at Kongeriket Norge har brutt sine forpliktelser etter EØS-avtalen.

Søksmålet mot Kongeriket Norge var anlagt for EFTA-domstolen av EFTAs overvåkningsorgan (ESA). Søksmålet gjaldt bestemmelser i industrikonsesjonsloven (lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v.). Det følger av disse bestemmelsene at konsesjon for erverv av vannfall til kraftproduksjon gjelder for ubestemt tid når konsesjonen gis til offentlig eide foretak. For andre foretak, inkludert utenlandske foretak, er konsesjonen tidsbegrenset. Videre er alle private og utenlandske foretak pålagt å avstå enhver eiendomsrett til vannfall og tilhørende installasjoner til staten (hjemfall) ved utløpet av konsesjonsperioden. Slikt hjemfall skjer vederlagsfritt for staten og omfatter vannfallet og alle innretninger som endrer vannets løp og leie, kraftverket og tilhørende maskineri.

Vassdrag har fra gammelt av vært gjenstand for privat eiendomsrett i Norge. Regler om konsesjon for erverv av vannfall til kraftproduksjon og regler om hjemfall ble først introdusert tidlig på 1900-tallet. På den tiden var de fleste vannfall i privat eie, og Norge opplevde en rask økning i utenlandske investorers investeringer i vannkraftproduksjon. Reglene om konsesjon og hjemfall ble vedtatt som en reaksjon på denne utviklingen. I dag er omlag 88 % av den totale produksjonskapasiteten i vannkraftsektoren i offentlig eie.

I saken for EFTA-domstolen har det særlig vært strid om tolkningen av artikkel 125 i EØS-avtalen. Etter denne bestemmelsen skal EØS-avtalen "ikke på noen måte berøre avtalepartenes regler om eiendomsretten". Partene har her vært uenige om de omtvistede reglene faller innenfor eller utenfor anvendelsesområdet for EØS-avtalen. Under forutsetning av at reglene faller innenfor avtalens anvendelsesområde, har partene vært uenige om hvorvidt den forskjellsbehandlingen som reglene innebærer, er forenlig med artikkel 31 og 40 (som er EØS-avtalens bestemmelser om henholdsvis etableringsfrihet og fri bevegelighet for kapital).

EFTA-domstolen fant at selv om artikkel 125 i EØS-avtalen innebærer at hver EØS-stat selv kan velge sin eiendomsrettsordning, må tiltak som etablerer en eiendomsrettsordning, holde seg innenfor rammene av de grunnleggende reglene i EØS-avtalen. Dette inkluderer reglene om fri bevegelighet for kapital og etableringsfriheten.

Videre fant EFTA-domstolen at forskjellsbehandlingen som ligger i de omtvistede reglene, reduserer verdien av private og utenlandske investorers investeringer i vannkraftproduksjon; reglene gjør at norske offentlige foretak kan legge til grunn en lengre investeringshorisont for investeringer i vannkraftsektoren enn private og utenlandske investorer. Forskjellsbehandlingen innebærer en indirekte diskriminering av

utenlandske markedsaktører som utgjør et inngrep i både den frie bevegeligheten for kapital og etableringsfriheten.

Ifølge EFTA-domstolen innebærer artikkel 125 i EØS-avtalen at hver EØS-stat har rett til selv å bestemme om vannkraftressurser og tilhørende installasjoner skal være i privat eller offentlig eie. Dermed kan Norge legitimt forfølge en målsetning om å etablere en eiendomsrettsordning der disse formuesgodene skal være i offentlig eie. I den konkrete saken avviste imidlertid EFTA-domstolen at det gjeldende norske konsesjons- og hjemfallsregimet faktisk forfølger en slik målsetning. Det gjeldende regimet bringer vannkraftressurser og tilhørende installasjoner overveiende inn under offentlig eierskap, men gjør ikke alle offentlig eiet, og myndighetene kan etter skjønn tillate at formuesgodene går tilbake igjen til privat eierskap. I den forbindelse viser EFTA-domstolen blant annet til industrikonsesjonslovens bestemmelser om at private foretak kan få konsesjon til erverv av nye vannkraftressurser, og til bestemmelsene som tillater at staten selger hjemfalte rettigheter tilbake til private foretak. EFTA-domstolen fant at det gjeldende norske regimet forfølger en målsetning om å etablere og opprettholde en viss offentlig kontroll med vannkraftsektoren, snarere enn en målsetning om å etablere og opprettholde offentlig eie.

EFTA-domstolen slo fast at et ønske om å etablere offentlig kontroll ikke utgjør et tvingende allment hensyn som kan rettferdiggjøre inngrep i den frie bevegeligheten for kapital og etableringsfriheten som følger av EØS-avtalen. Men offentlig kontroll kan være et egnet middel til å nå andre legitime målsetninger, særlig vern av miljøet og offentlig sikkerhet i form av sikker energiforsyning. Norge har imidlertid ikke godtgjort at offentlig kontroll i form av eierskap er nødvendig for å nå disse målsetningene. De nevnte målsetningene kan også nås med andre, like virkningsfulle midler som ville gjøre mindre inngrep i EØS-avtalens grunnfriheter.

Dommen er tilgjengelig i fulltekst på internett, se www.eftacourt.lu.

Denne pressemeldingen er ikke et offisielt dokument. Vennligst mer at EFTA-domstolen ikke kan kommentere saken.